

Η ΚΑΣΤΑΛΙΑ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΡΑΜΑΤΩΝ.

Εὐριπίδου

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ.

Οἱ γαληνιδόντες ἄνεμοι ἐπερίωρισαν τοὺς ἀνυπομόνους Ἕλληνας εἰς τὴν Αὐλίδα καὶ δὲν τοὺς συγχωροῦσι νὰ ἐκτρατεύσωσι κατὰ τῆς Τρωάδος· ἵνα τὸ ἐμπόδιον τοῦτο λυθῇ, εἶναι ἀνάγκη, ὥς εἶπεν ὁ μάντης Κάλχας, νὰ προσφέρωσιν ὡς θυσίαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀγαμέμνωνος Ἰφιγένειαν.

Οἱ Ἀγαμέμνων ἐνδίδων εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ Μενελάου ἔλαβε τὴν σκληρὰν ταύτην ἀ-

πόφασιν. Ἐξαπέστειλε λοιπὸν εἰς Ἄργος ζητῶν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ἐπὶ προφάσει ὅτι θέλει συζεύξει αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐκτὸς αὐτοῦ, τοῦ Κάλχα, τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ τοῦ Μενελάου, οὐδεὶς ἄλλος ἐγίνωσκε τὸ μυστικόν.

Ὁ Ἀγαμέμνων, ἐξελθὼν ἐν καιρῷ νυκτὸς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, καλεῖ πρεσβύτην τινα, ὑππρέτην τοῦ οἴκου του, πρότερον ὑπηρέ-

(ΕΤΟΣ Α΄. Φυλλ. ΙΑ΄. καὶ ΙΒ΄.—Ἰαν. καὶ Φεβρ. 1862)

τήσαντα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Τυνδάρου, καὶ ἀποκαλύπτων εἰς αὐτὸν ἐν μακρῷ πᾶσαν τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων, τῷ λέγει ὅτι μετέβαλε γνώμην, καὶ δίδων εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τινα, τὸν ἐπιφορτίζει νὰ δράμῃ εἰς συνάντησιν τῆς θυγατρὸς του καὶ νὰ τῇ εἴπῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἄργος. Τότε ἔρχεται ὁ χορὸς συνιστάμενος ἐκ γυναικῶν τῆς Χαλκίδος, ἐλθουσῶν ἵνα ἴδωσι τὸν στόλον, οὗ τινος ποιοῦνται τὴν περιγραφὴν.

Αἴφνης ἀκούονται αἱ φωναὶ τοῦ πρεσβύτου καὶ τοῦ Μενέλαου, ὅστις ἤρπασε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἀνέγνωσεν ὅτι αὕτη ἐμπεριείχεν. Ὁ Ἀγαμέμνων ἀκούσας τὰς φωνὰς τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ ὑπηρετοῦ, ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς του διὰ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν· γεννᾶται ἔρις μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐρωτᾷ ἐν τίνι δικαίωματι ὁ Μενέλαος κατασκοπεύει τὰς πράξεις του, καὶ ἂν αὐτὸς δὲν εἴναι κύριος νὰ πράξῃ ἐν τῷ οἴκῳ του ὅ, τι θέλει. — Σὲ κατεσκόπευσα, ἀποκρίνεται ὁ Μενέλαος, διότι βλέπω ὅτι μεταβάλλεις εὐκόλως γνώμην, ὅτι εἶσαι ἄστατος :

« Πλάγια γὰρ φρονεῖς, τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ [πάλαι, τὰ δ' αὐτίκα]. (323).

Ὁ Ἀγαμέμνων λέγει αὐτῷ :

« Εὖ κεκόμψεσθαι· πονηρὸν γλῶσσ' ἐπὶ [φθόνον σοφῆ». (324).

Ὁ Μενέλαος ἐπιπλήττει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἐνῷ πρότερον ἐφαίνετο ταπεινόφρων καὶ πρὸς πάντας προσηνής, ὅταν ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν, μετέβαλε τὸν τρόπον τοῦ φέρεσθαι, ἔγεινε δυσπρόσιτος κτλ. καὶ λέγει ὅτι ἄνθρωπος δὲν πρέπει διότι ἡζιώθη μεγάλων θέσεων νὰ μεταβάλλῃ διαγωγὴν, ἀλλὰ νὰ ὠφελῇ τοὺς φίλους κτλ.

« Ἄνδρα δ' οὐ χρεὼν
» τὸν ἀγαθόν, πράσσοντα μέγала, τοὺς
» τρόπους μεθιστάναι,
» ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι μάλιστα τοῖς φί-
» λοις,
» ἥνικ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὖ-
» τυχεῖν » (336).

Ἐνῷ ἀπεφάσις, ἐξακολουθεῖ ὁ Μενέλαος, νὰ προσφέρῃς ὡς θυσίαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν τὴν θυγατέρα σου πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ ὑπεσχέθης καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς θεοὺς, τώρα μεταβάλλεις αἴφνης τὴν γνώμην. Ἐγὼ λυποῦμαι τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες, ἀφοῦ ἔλαβον τὴν ἐνδοξον ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσι τοὺς ἀθλίους αὐτοὺς βαρβάρους, θὰ μείνωσιν ἔνεκα τῆς θυγατρὸς σου καὶ σοῦ ἄπρακτοι. Ποτὲ δὲν δίδω εἰς ἄνθρωπον χάριν τοῦ πλούτου του τὴν κυβέρνησιν πόλεως ἢ στρατοῦ, καθότι πρὸ παντὸς ἄλλου, ὁ στρατηλάτης πρέπει νὰ ἔχῃ νοῦν, πᾶς τις δὲ εἶναι ἄξιος νὰ κυβερνήσῃ ἐὰν ἔχῃ φρόνησιν :

« νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
» πόλεως ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς ζύνεσιν ἦν
[ἔχων τύχῃ ». (365).

Εἵτα ἔρχεται ὁ χορὸς ὅστις λέγει, ὅτι εἶναι δυσάρεστον νὰ συμβαίνωσιν ἐριδες μεταξὺ ἀδελφῶν.

« Δεινὸν, κασιγνήτοις γίγνεσθαι λόγους
» μάχας θ', ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν ». (367).

Θέλω ἐν ἐλίγαις λέξεσι καὶ μὲ καλὸν τρόπον ὡς ἀδελφὸς πρὸς ἀδελφόν, λέγει αὐτῷ ὁ Ἀγαμέμνων, σοὶ κάμει τὰς ἀνηκούσας παρατηρήσεις. Εἰπέ μοι διατί ὀργίζεσαι; τίς σὲ ἀδικεῖ; τίνος ἀνάγκην ἔχεις; ἐπιθυμεῖς ν' ἀποκτήσῃς γυναικα σώφρονα; δὲν δύναμαι νὰ σοὶ δώσω τοιαύτην, καθότι κακῶς ἐφάρατο πρὸς τὴν πρώτῃν. Ἐπειτα θέλεις νὰ ὑποφέρω ἐγὼ ὁ ἀθῶος; μὴ σὲ ἐνοχλῇ ἡ ἐμὴ φιλοδοξία; ἢ μήπως ἐπιθυμῇς νὰ ἔχῃς εἰς τὰς ἀγκάλας σου ὡραίαν σύζυγον καὶ περιφρονεῖς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν τιμιότητα; « Πονηροῦ φωτὸς ἡδοναὶ κακαί ». Ἐγὼ λοιπὸν μαίνομαι διότι παρεδέχθην τὴν δευτέραν μου σκέψιν ὡς καλλιτέραν καὶ μετέβαλα γνώμην; δὲν μαίνεσαι σὺ μάλλον ὅστις θέλεις ν' ἀναλάβῃς ἄτιμον γυναικα, τὴν ὁποίαν θεὸς τις ἀγαπῶν σε ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ σοῦ; Ἵπαγε νὰ πολεμήσῃς μετὰ τῶν κακοφρόνων φιλογάμων μνηστή-

ρων (α), ἀλλ' ἂν δὲν ἀπατῶμαι θέλεις ἐννοήσεις τὴν μωρίαν σου, καθότι τὸ θεῖον δὲν εἶναι ἀσύνετον. διακρίνει τοὺς ἄνευ ἀξίας ὅρκους καὶ τοὺς δοθέντας ἐξ ἀνάγκης.

«Οὐ γὰρ ἀσύνετον τὸ θεῖον, ἀλλ' ἔχει συνιέναι» τοὺς κακῶς παγέντας ὅρκους καὶ συνηναγ-
[κασμένους.» (386)

Ἐγὼ δὲν γίνομαι ὁ φονεὺς τοῦ τέκνου μου, καὶ διὰ τὴν τιμωρίαν ἐνόχου συζύγου δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ κλαίω νύκτα καὶ ἡμέραν τὰ τέκνα μου, συλλογιζόμενος ὅτι προσνηχθῇ πρὸς αὐτὰ ἐναντίον τῶν νόμων τῆς δικαιοσύνης! ἂν θέλῃς νὰ συμμορφωθῇς πρὸς ταῦτα, καλῶς· ἐγὼ θέλω πράξει ὅ,τι μὲ ὀδηγήσει ἡ φρόνησις.

Ὁ Χορὸς ὕστερον λέγει ὅτι μ' ὅλον ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀγαμέμνονος διαφέρουσι τῶν πρώτων, ἔχουσιν ὁ μὴ καλῶς, καθότι ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ φεῖδῃται τῶν τέκνων του.

Ὁ Μενέλαος παραπονεῖται, διότι ἔμεινεν ἄνευ φίλων· καὶ ἐρωτᾷ τὸν Ἀγαμέμνονα, πῶς θέλει δυνῆθαι οὗτος νὰ τῷ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἀδελφός τ.υ.

Ὅταν συμμερισθῶ τὰ δικάιά σου αἰσθήματα καὶ οὐχὶ τὴν μανίαν σου, ἀποκρίνεται οὗτος.

Εἰς ταῦτα ἔρχεται ἄγγελος, ἀγγέλλων τὴν ἄφιξιν τῆς Ἰφιγενείας μετὰ τῆς μητρός της Κλυτεμνήστρας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ὀρέστου· λέγει δὲ εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα ὅτι ὅλοι τρέχουν διὰ νὰ τοὺς ἴδωσι, καθότι παντοῦ οἱ εὐδαίμονες εἰσὶ κλεινοὶ καὶ περίθλεπτοι τοῖς ἀνθρώποις κτλ.

«..... οἱ δ' εὐδαίμονες
» ἐν πᾶσι κλεινοὶ καὶ περίθλεπτοι βροτοῖς.»
(420)

Ὁ Ἀγαμέμνων εἰς ταύτην τὴν εἴδησιν

ἀρχίζει νὰ λυπῇται καὶ λέγει ὅτι ἡ δυσγένεια εἶναι προτιμωτέρα πολλάκις, καθότι οἱ δυσγενεῖς ἐλευθέρως κλαίουσι καὶ παραπονοῦνται· ἐνῷ εἰς τὸν εὐγενῆ, τοῦτο εἶναι ἐναντίον τῆς ἀξιοπροσπείας του· «ἡμεῖς, λέγει, προστάτην τοῦ βίου ἔχομεν τὴν ἐπαρσιν καὶ εἴμεθα οἱ δούλοι τοῦ ὄχλου.» Ὑστερον σκέπτεται πῶς θὰ ἴδῃ τὴν σύζυγόν του, τί νὰ τῇ εἴπῃ; μετὰ ταῦτα νομίζει ὅτι βλέπει τὴν δυστυχῇ παρθένον γονυκλινῇ ἐνώπιόν του καὶ λέγουσαν: «ὦ πάτερ, σκοπὸν ἔχεις νὰ μὲ φονεύσῃς; δύνῃσαι νὰ ἐορτάσῃς τοιούτους γάμους; Καὶ ὁ μικρὸς Ὀρέστης θέλει εἰς ταῦτα ἐκβάλλει φωνὰς ἀκαταλήπτους μὲν, ἀλλὰ καταληπτῶς.»

Ὁ Μενέλαος μεταμεληθεὶς, πλησιάζει πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ λέγει αὐτῷ: «ἀδελφέ, δός μοι τὴν δεξιάν σου. Ὀμνύω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πέλοπος τοῦ προπάπου ἡμῶν, ὁμνύω εἰς τὸν γεννήσαντα ἀμφοτέρους ἡμᾶς Ἀτρέα, ὅτι θέλω σοὶ εἰπεῖ εἰλικρινῶς, ὅτι, ὅταν εἶδον τὰ δάκρυά σου, τοσοῦτον οἶκτον ἠσθάνθην, ὥστε ἔκλαυσα καὶ ἐγὼ διὰ σέ. Συμμερίζομαι τὰ αἰσθήματά σου· δὲν θέλω νὰ φονεύσῃς τὴν θυγατέρα σου, καθότι δὲν εἶναι δίκαιον σὺ νὰ στενάζῃς καὶ ἐγὼ νὰ εὐτυχῶ. Καὶ τέλος πάντων, λέγει, δὲν δύναμαι νὰ εὕρω καλτέραν σύζυγον; πρέπει νὰ θυσιάσω τὸν ἀδελφόν μου, τὸν ὁποῖον ὀφείλω ν' ἀγαπῶ, χάριν τῆς Ἑλένης; Ἦμην ἄφρων, δὲν εἶχον ἀκόμη ἐννοήσει, τί σημαίνει τὸ νὰ φονεύσῃ τις τὰ τέκνα του· καὶ σὺ παῦσον, ἀδελφέ μου, νὰ βρέχῃς τὸ ὄμμα σου μὲ δάκρυα, διότι μὲ ἀναγκάζεις νὰ κλαίω καὶ ἐγώ. Παραιτοῦμαι ἀπὸ τῶν σκληρῶν μου ἀπαιτήσεων, καὶ τοῦτο διότι ἀγαπῶ ἐκεῖνον, ὅστις ἐγεννήθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ μ' ἐμὲ αἵματος· ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ πάντοτε τὰς καλὰς ὁδηγίας:

«..... Ἄνδρὸς οὐ κακοῦ τρόποι
» τοιοῖδε, χρῆσθαι τοῖσι βελτίστοις ἀεί.» (494)

Ὁ Ἀγαμέμνων εὐχαριστεῖ αὐτὸν διὰ τὴν γενναιοτήτά του, ἀλλὰ λέγει ὅτι βιάζεται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρώτην του ἀπόφασιν,

(α) Οἱ μνηστῆρες τῆς Ἑλένης ὀρκίσθησαν κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Τυνδάρου τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ τῆς Κλυτεμνήστρας, τὸν Τυνδάρειον λεγόμενον ὅρκον, νὰ πολεμήσωσι κατ' ἐκείνου, ὅστις ἤθελε βλάψῃ τὴν τιμὴν τοῦ συζύγου τῆς Ἑλένης.

διότι ὁ Κάλχας καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς θέλουσι φανερώσει τὰ πάντα εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὁ μὲν Κάλχας, διότι,

«Τὸ μαντικὸν πᾶν σπέρμα φιλότιμον κα-
[κόν.» (512)

Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς, διότι οὗτος εἶναι δόλιος καὶ ἀνῆκει εἰς τὴν μερίδα τοῦ λαοῦ. Παρακαλεῖ τὸν Μενέλαιον, ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὸν στρατὸν, νὰ πασχίσῃ ὥστε ἡ Κλυτεμνήστρα νὰ μὴ μάθῃ ταῦτα πρὶν ἢ θυσιασθῇ ἡ Ἰφιγένεια. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν χορὸν, λέγει: «Καὶ σεῖς ὦ ξένοι, φυλάξατε τὸ μυστικόν.»

Ὁ Χορὸς λέγει ὅτι εἰσὶν εὐτυχεῖς ὅσοι δὲν καταχωρῶνται τῶν ἡδονῶν ἃς παρέχει αὐτοῖς ἡ Ἀφροδίτη· ζητεῖ ἀπ' αὐτῆς ἡδονὰς μετρίας καὶ ἐπιθυμίας σεμνὰς, λέγει ὅτι διαφέρουσιν οἱ χαρακτῆρες τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ ἦθη αὐτῶν, ἀλλ' ὁ τακτικὸς βίος εἶναι πάντοτε θησαυρὸς, ὅτι ἡ καλὴ ἀνατροφὴ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴν,

«Τροφαὶ θ' αἱ παιδεύονται

»μέγα φέρουσιν εἰς ἀρετάν.» (553)

εἶναι, λέγει, μέγα ἀγαθὸν ὅταν αἱ γυναῖκες θηρεύουσι τὴν ἀρετὴν κτλ. εἶτα διηγεῖται πῶς ὁ Πάρις ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐνέπνευσε τὸν ἔρωτα εἰς τὴν Ἑλένην. Πόσον αἱ εὐδαιμονίαι τῶν μεγάλων εἰσι μεγάλαι, «μεγάλοι μεγάλων εὐδαιμονίαι.» (582)

Ἰδὲ, λέγει, τὴν βασιλισσάν μου τὴν Ἰφιγένειαν καὶ τὴν κόρην τοῦ Τυνδάρου τὴν Κλυτεμνήστραν πόσον εὐτυχεῖς εἰσὶν. Ἄς ὑποδεχθώμεν, κόραι τῆς Χαλκίδος τὴν ἀνασσάν μας.

Ἡ Κλυτεμνήστρα ἐκ τῆς καλῆς ταύτης τῶν γυναικῶν ὑποδοχῆς ἐξάγει καλὸν συμπέρασμα· ἐξέρχεται μετὰ τῆς Ἰφιγενείας καὶ τοῦ μικροῦ Ὀρέστου καὶ συναντῶσι τὸν Ἀγαμέμνονα. Ἡ Ἰφιγένεια πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς αὐτῆς μὲ χαρὰν καὶ εὐχαριστεῖ αὐτὸν διότι τὴν ἔφερε πλησίον του. Αἰφνης θαυμάζει διότι βλέπει τὸν πατέρα αὐτῆς τεταραγμένον καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ

μάθῃ τὴν αἰτίαν. Ὁ Ἀγαμέμνων προσπαθεῖ νὰ τὴν καθησυχάσῃ· εἶτα ἐναγκαλίζεται αὐτὴν καὶ κλαίει διότι μέλλει ν' ἀπολέσῃ διὰ παντὸς τὸ ὥραϊον ἐκείνο στέρνον, τὰς λαμπρὰς παρειὰς καὶ τὴν ξανθὴν κόμην.

Ἡ Κλυτεμνήστρα ἐρωτᾷ ὁποίας καταγωγῆς εἶναι ὁ μέλλων αὐτῆς γαμβρὸς, ὁ Ἀχιλλεὺς, ἃν ἔλκῃ τὸ γένος ἐκ θεῶν ἢ ἀνθρώπων κτλ· ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἦν υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θετίδος θυγατρὸς τοῦ Νηρέως, καὶ ὅτι ἔλαβε τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παρὰ τῷ περιφύμῳ Χείρωνι, λέγει ὅτι σοφὸς ὁ θρέψας αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σοφὸς ἐκείνος ὅστις ἐνεπιστεύει τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ εἰς σοφωτέρους,

«σοφός γε ὁ θρέψας χῶ διδοὺς σοφωτέροις.» (704)

Ὁ Ἀγαμέμνων προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὴν Κλυτεμνήστραν νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Ἄργος καὶ νὰ μὴ παρευρεθῇ εἰς τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς τῆς, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ οἱ γάμοι μέλουν νὰ τελεσθῶσι παρόντων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, δὲν εἶναι φρόνιμον αὕτη νὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ὅτι ὀφείλει νὰ ἐπανεέλθῃ ἵνα μὴ μένουν μόναι διὰ πολὺν χρόνον εἰς Ἄργος αἱ λοιπαὶ θυγατέρες αὐτῆς κτλ. Ἡ Κλυτεμνήστρα δὲν ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ὁ Ἀγαμέμνων ἀποφασίζει νὰ ἐρωτήσῃ τὸν μάντην Κάλχαν διατί οἱ Ἕλληνες φαίνονται λυπημένοι, τίς εἶναι ἡ θέλησις τῆς θεᾶς, καὶ προσθέτει ὅτι ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τρέφῃ γυναῖκα χρηστὴν καὶ ἀγαθὴν ἢ νὰ μὴν ἔχῃ ποσῶς: «Χρὴ δ' ἐν δόμοισιν ἄνδρα τὸν σοφὸν τρέφειν» «γυναῖκα χρηστὴν καὶ ἀγαθὴν ἢ μὴ τρέφειν.» (742)

Εἰς ταῦτα ἔρχεται ὁ Χορὸς καὶ ψάλλει τὴν ἄφιξιν τῶν Ἑλλήνων πρὸ τῆς Τροίας, τὰς νικηφόρους ἐφόδους ἃς θέλουσι κάμει κατ' αὐτῆς, καὶ τὰ κακὰ, ἅτινα θέλουσιν ὑποφέρει αἱ γυναῖκες τῆς Τρωάδος.

Μετὰ ταῦτα ἔρχεται ὁ Ἀχιλλεὺς ἵνα εἴπῃ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὅτι ὁ στρατὸς ἀπῆλθε περιμένων. Τότε ἡ Κλυτεμνήστρα

βλέπουσα αὐτὸν ὑπάγει εἰς συνάντησίν του καὶ τὸν χαιρετᾷ ὡς σύζυγον τῆς κόρης της. Ὁ Ἀχιλλεὺς, ὅστις ἀκούει ταῦτα διὰ πρώτην φοράν, ἐκπλήττεται, δυσαρρεστῆται, διότι κατεχράσθησαν τοῦ ἐνόματός του· ἡ δὲ Κλυτεμνήστρα ῥογίζεται διότι ἡπατήθη. Εἴτα ἔρχεται ὁ πρεσβύτες ὅστις ἐξηγεῖ εἰς αὐτοὺς τὰ πάντα· ἡ Κλυτεμνήστρα ἀκούσασα ταῦτα μένει ἐκπληκτος, κλαίει διὰ τὴν τύχην τῆς θυγατρὸς της, καὶ λέγει, « ἐχάθην ἡ τάλαινα, δὲν δύναμαι νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου. »

Αναμφιβόλως, λέγει ὁ πρεσβύτες, « τὰ πικρότερα δάκρυα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χύνει ἡ μήτηρ ὅταν ἀπολέσῃ τὰ τέκνα αὐτῆς, »

« Εἵπερ ἀλγεῖνόν τὸ τέκνον στερομένην δα-
[χυρῶροειν.] » (880)

Ἡ Κλυτεμνήστρα παρακαλεῖ μετὰ δακρύων τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν.

Ὁ Χορὸς λέγει, « νόσος ἰσχυρὰ εἶναι ἡ μητρικὴ στοργή, ἥτις, κοινὴ εἰς πάσας τὰς γυναῖκας, τὰς κάμνει νὰ ὑποφέρωσιν ὑπὲρ τῶν τέκνων των :

« Δεινὸν τὸ τίκτειν, καὶ φέρει φίλτρον μέγα,
» πᾶσιντε κοινόν, ὥσθ' ὑπερκάμνειν τέκνων. »
(908)

Ὁ Ἀχιλλεὺς λέγει πρὸς τὴν Κλυτεμνήστραν ὅτι ἀφοῦ εἰς τὴν Ἰφιγένειαν ἐδόθη ἅπαξ ὁ τίτλος τῆς μνηστῆς τοῦ Ἀχιλλέως, δὲν θέλει οὗτος ποτὲ ἀφήσῃ νὰ τὴν θυσιάσωσιν. Ὁ Χορὸς ἐπαινεῖ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπόφασιν τοῦ Ἀχιλλέως.

Διὰ ποίων λέξεων δύναμαι, λέγει αὐτῇ ἡ Κλυτεμνήστρα, νὰ σοὶ ἐκφράσω τὴν ἐυγνωμοσύνην μου ; οἱ ἀγαθοὶ μισοῦσι τοὺς πολλοὺ ἐπαινοῦντας αὐτούς :

« Αἰνούμενοι γὰρ ἀγαθοὶ τρόπον τινὰ
» μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἦν αἰνῶσ' ἄγαν. »
(970)

ἀλλ' ὁ χρηστὸς ἀνὴρ ἔχει χάριν τινὰ, ὅταν ὠφελῇ τοὺς δυσυχοῦντας, ἔξωσαν οὗτοι καὶ ξένοι εἰς αὐτὰν :

« Ἀλλ' οὖν ἔχει τι σχῆμα, καὶν ἄποθεν ἦ,
» ἀνὴρ ὁ χρηστὸς δυσυχοῦντας ὠφελών. »
(974)

θέλεις, ἐξακολουθεῖ ἡ Κλυτεμνήστρα, νὰ ἔλθῃ ἡ θυγάτηρ μου νὰ φιλήσῃ τοὺς πόδας σου καὶ νὰ σὲ παρακαλέσῃ ἡ ἰδία διὰ νὰ τὴν σώσῃς ; ἂν τὸ ἀπαιτῇς, τὸ κάμνει, μ' ὅλον ὅτι τοῦτο δένειναι πρέπον εἰς μίαν παρθένον

Ἄς πασχίσωμεν, λέγει ὁ Ἀχιλλεὺς, πρῶτον νὰ φέρωμεν τὸν πατέρα της εἰς θέσιν νὰ σκεφθῇ κάλλιον. — Εἶναι πολὺ δειλὸς, ἀποκρίνεται ἡ Κλυτεμνήστρα, καὶ φοβεῖται τὸν στρατόν. — Ἀλλ' οἱ λόγοι, λέγει αὐτῇ ὁ Ἀχιλλεὺς, καταπαλαίουςι τοὺς λόγους :

« Ἀλλ' οἱ λόγοι γε καταπαλαίουςιν λόγους. »
(1004)

διὰ τοῦτο, προσθέτει, προσπάθησον πρῶτον νὰ τὸν πείσῃς νὰ μὴ θυσιάσῃ τὴν θυγατέρα του· ἐὰν ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν του, τότε πρόστρεξον εἰς ἐμέ. Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ ὁ Χορὸς ψάλλῃ τοὺς ἐνδόξους γάμους τῆς Θέτιδος καὶ τὸν αἵματηρὸν ὑμέναιον τῆς Ἰφιγενείας, φαίνεται ἡ Κλυτεμνήστρα περιμένουσα τὸν Ἀγαμέμνονα. Οὗτος ἔρχεται καὶ ζητεῖ παρ' αὐτῆς τὴν θυγατέρα της, λέγων ὅτι πρέπει νὰ παρασκευασθῇ διὰ τοὺς γάμους· μετ' ὀλίγον ἔρχεται καὶ ἡ Ἰφιγένεια κλαίουσα. Ἡ Κλυτεμνήστρα παρακαλεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα νὰ τῇ ὁμολογήσῃ τοὺς ἀληθεῖς σκοποὺς του καὶ δίδει εἰς αὐτὸν νὰ ἐννοήσῃ πόσον ἡ πράξις αὕτη θέλει εἶσθαι ἀξιομύπητος κτλ. Εἴτα ἡ Ἰφιγένεια λέγει πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, « ὦ πάτερ, ἂν εἶχον τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὀρφέως, ἥτις καὶ τοὺς λίθους αὐτοὺς ἐκίνει, ἤθελον τὴν μεταχειρισθῇ ἵνα σὲ πείσω· ἀλλὰ δὲν ἔχω εἰ μὴ μόνον τὰ δάκρυα· ὡς ἱκετευτικὸν δὲ μέσον δὲν ἔχω ἄλλο εἰ μὴ τὸ νὰ σφίξω ἐπὶ τῶν γονάτων σου τὸ σῶμα αὐτὸ, τὸ ὅποιον αὕτη (ἡ Κλυτεμνήστρα) ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον· μὴ μ' ἀπολέσῃς ἄωρον· « ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς βλέπειν! » μὴ μ' ἀναγκάσῃς νὰ ἴδω τὰ ὑπὸ γῆς Πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρα, καὶ σὺ μ' ἐκάλεσας κόρην σου· πρώτη καθημένη ἐπὶ τῶν γονάτων σου, καὶ σοὶ ἔδωκα καὶ ἔλαβον παρὰ σοῦ

θωπεύματα. Καί μοι ἔλεγες τότε: « θά ἄ-
 ξιωθῶ νὰ σέ ἴδω, κόρη μου, ζῶσαν εὐτυχῇ
 εἰς τὴν οἰκίαν συζύγου καὶ θάλλουσαν ἀζῶως
 ἐμοῦ; » Καὶ σοὶ ἀπεκρινόμην, ἐξαρτωμένη
 περὶ τὸ σὸν γένειον, τὸ ὅποιον ἡ χεὶρ μου
 καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐγγίζει: « Καὶ
 ἐγὼ τί νὰ εἶπω διὰ σέ; εἰς τὴν πρεσβυτικὴν
 ἡλικίαν σου, ὦ πάτερ μου, θὰ σέ υποδεχθῶ
 καλῶς εἰς τὴν οἰκίαν μου; θὰ σέ περιποιηθῶ
 ἀποδίδουσά σοι τοὺς κόπους, οὓς ἔλαβες
 ὑπὲρ τῆς ἀνατροφῆς μου; » Ἐγὼ ἐνθυμού-
 μαι ταῦτα πάντα, ἀλλὰ σὺ τὰ ἐλησημόνησας
 καὶ θέλεις νὰ μὲ φονεύσης. Μὴ, εἰς τὸ ὄνομα
 τοῦ Πέλοπος καὶ τοῦ πατρός σου Ἀτρείως
 καὶ τῆς μητρός μου ἐδῶ παρούσης, ἥτις
 ἀφοῦ ὑπέφερε διὰ νὰ μὲ γεννήσῃ, καὶ πάλιν
 τώρα ὑποφέρει τὰς αὐτὰς ὠδύνας. Τί κοινόν
 ὑπάρχει μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ ὕμεναίου τοῦ
 Πάριδος μετὰ τῆς Ἑλένης; πῶς, πάτερ μου,
 τὸ ταξείδιον τοῦ Πάριδος ἠδυνήθη νὰ ἐπι-
 φέρῃ τὸν ἄλσθραν μου; Βλέψον πρὸς με, πά-
 тер, καὶ δός μοι ἐν φίλημα, ὥστε ἀποθανοῦ-
 σα νὰ ἔχω παρὰ σοῦ τοῦτο ὡς ἐνθύμημα,
 ἂν οἱ λόγοι μου δὲν σέ πείσωσι. Καὶ σὺ ἄ-
 δελφέ μου, λέγει πρὸς τὸν Ὁρέστην, μ' ὅλον
 ὅτι εἶσαι μικρὸς, ἀλλ' ἐλθε νὰ ἐνώσης τὰ
 δάκρυά σου μετὰ τῶν ἰδικῶν μου, ἐκέτευσον
 τὸν πατέρα σου νὰ μὴ θανατώσῃ τὴν ἀδελ-
 φὴν σου. Ἰδοὺ, πάτερ μου, σιωπῶν σέ πα-
 ρακαλεῖ. « Καὶ αὐτὰ τὰ παιδιά προαισθά-
 νονται τὰ δυστυχήματα, »

« . . . αἰσθημά τε

» καὶ νηπίους γε τῶν κακῶν ἐγγίγνεται. »
 (1234)

μὴ μὲ θανατώσης, λάβε οἶκτον διὰ τὴν
 ζωὴν μου καὶ οἱ δύο οἱ ἀγαπῶντες σε σέ
 παρακαλοῦμεν, καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν παιδίον
 καὶ ἐγὼ ἡ νύξημένη ἤδη μὲ λόγον ἕνα θέλω
 σοὶ ἀποδείξει τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ εἶναι
 εὐχάριστον εἰς τοὺς θνητοὺς νὰ βλέπωσι τὸ
 φῶς καὶ εἶναι ἀνόητος ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ
 ἀποθάνῃ.

Ὁ Ἀγαμέμνων ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀ-
 νάγκην τῆς θυσίας ταύτης καὶ λέγει ὅτι ἄλ-
 λως οἱ Ἕλληνες δὲν δύνανται νὰ κυριεύσω-

σι τὴν Τροάδα. Ἡ Ἰφιγένεια θρηνεῖ καὶ λέ-
 γει ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων
 εἶναι ν' ἀπαντῶσι πάντοτε δυστήχημά τι,
 « . . . τὸ χρεὼν δέ τι δύσποτμον
 » ἀνδράσιν ἀνευρεῖν. » (1347)

Εἰς ταῦτα ἔρχεται ὁ Ἀχιλλεὺς ὅστις λέ-
 γει ὅτι μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἕλληνες ζητοῦσιν ἐπιμό-
 νως νὰ θυσιασθῇ ἡ Ἰφιγένεια, αὐτὸς θέλει πα-
 σχίσει νὰ τὴν σώσῃ. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ κεφα-
 λῆς πολλοῦ στρατοῦ θέλει ἔλθαι ἵνα τὴν λά-
 βῃ, κατὰ τὴν ἀποστολὴν ἣν ἔλαβε. — Κακὴ
 ἀποστῶλῃ. λέγει ἡ Κλυτεμνήστρα. τοῦ νὰ
 μολυνθῇ τις μὲ φόνον,
 « . . . Πονηρὰν γ' αἵρεσιν μταιφονεῖν » (1350)

Αἴφνης ἡ Ἰφιγένεια μεταβάλλει γνώμην
 καὶ προτιμᾷ νὰ θυσιασθῇ καὶ νὰ μὴ θέσῃ εἰς
 κίνδυνον τὴν ζωὴν τοῦ Ἀχιλλεύως. δεῦτερον
 ἀφείλω, λέγει, ν' ἀποθάνω, ἀφοῦ ὁ θάνατός
 μου θέλει φέρεῖ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα. θὰ εἶμαι ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς πατρί-
 δος μου, ἡ δὲ δόξα μου θέλει μείνει ἀθάνα-
 τος. δὲν μὲ ἐγέννησας, λέγει πρὸς τὴν μη-
 τέρα αὐτῆς, δι' ἐσέ καὶ μόνην, ἀλλ' ἐγὼ διὰ
 τὴν Ἑλλάδα. πῶς εἶναι δυνατόν ἡ ζωὴ μιᾶς
 μόνης γυναίκος νὰ φέρῃ τοσαῦτα ἐμπόδια;
 Προσφέρω λοιπὸν τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα, ἧς μὲ φονεύσωσι διὰ νὰ καταστρα-
 φῇ ἡ Τροάς, ταῦτα εἶναι καὶ τὰ τέκνα καὶ
 οἱ γάμοι μου καὶ ἡ ἐμὴ δόξα. εἶναι δίκαιον
 μητέρα μου, νὰ ἄρχωσιν οἱ Ἕλληνες τῶν βαρ-
 βάρων καὶ οὐχὶ οἱ βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων.
 καθότι οἱ βάρβαροι ἐγεννήθησαν δοῦλοι οἱ
 δὲ Ἕλληνες ἐλευθεροί.

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπαινεῖ αὐτὴν διὰ τὴν εὐγέ-
 νειαν τῶν αἰσθημάτων της, ἀλλὰ τὴν παρα-
 καλεῖ νὰ σκεφθῇ καλῶς. καθότι ὁ θάνατος
 λέγει, εἶναι δεινὸν κακόν.

Ἡ Ἰφιγένεια μείνας μετὰ τῆς μητρός
 της παρακαλεῖ αὐτὴν νὰ μὴ κόψῃ τὸν πλό-
 καμον αὐτῆς, οὔτε νὰ ἐνδυθῇ μελανὰ ἐνδύ-
 ματα μετὰ τὸν θάνατόν της, οὔτε νὰ κλαύ-
 σῃ καθότι ὁ τάφος αὐτῆς θέλει εἶσθαι τὸ
 θυσιαστήριον τῆς θεᾶς τῆς θυγατρὸς τοῦ

Διός.—Τί νά εἶπω ἐκ μέρους σου εἰς τὰς ἀδελφάς σου, ἐρωτᾷ αὐτήν ἡ Κλυτεμνήστρα. Πρῶτον, ἀποκρίνεται ἡ Ἰφιγένεια, νά μὴ ἐνδυσθῶσι μελανὰ ἐνδύματα ὕστερον ταῖς ἐπεύχομαι νά ἦναι εὐτυχεῖς· ὅσον δὲ διὰ τὸν Ὁρέστην, πάσχισον νά τὸν καταστήσης ἄνδρα· ἀσπάζεται τὸν ἀδελφόν της καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν, «ὦ, φίλτατε, ἔκαμες ὑπὲρ τῶν φίλων σου ὅ,τι ἡδυνήθης· εἶτα ψάλλει ὕμνον τοῦ θανάτου ὅστις συνάμα εἶναι ὕμνος δόξης δι' αὐτήν καὶ δι' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀναχωρεῖ. Ὁ χορὸς ἐξυμνεῖ τὴν ἀφοσιωσίν της καὶ ἀπευθύνει πρὸς τὴν Ἄρτεμιν δέησιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ ταῦτα ἔρχεται ἄγγελος ὅστις ἀγγέλει εἰς τὴν Κλυτεμνήστραν ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἔσωσε τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἀπὸ τὸν θάνατον, ἀντικαταστήσασα μίαν ἔλαφον, καὶ ὅτι ἐπρωτίμησε νά λάβῃ τὴν Ἰφιγένειαν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Θεῶν. Παῦσον λέγει πρὸς αὐτήν νά θρηνῇς καὶ συγχώρησον τὸν σύζυγόν σου, καθ' ὅτι τὰ ἔργα τῶν Θεῶν εἰσὶν ἀπροσδόκητα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, σώζουσι δὲ οὗτοι ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀγαπῶσιν.

«ἀπροσδόκητα δὲ βροτοῖς τὰ τῶν Θεῶν, » σώζουσι θ' οὐς φιλοῦσιν . . . » (1592)

Ὁ χορὸς χαίρει διότι μανθάνει ὅτι ἡ Ἰφιγένεια δὲν ἐθυσιάσθη ἀλλὰ μετέβη εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Θεῶν. Εἶτα ἔρχεται ὁ Ἀγαμέμνων ἐπιθεβαίων ταῦτα· καὶ ἀποχαιρετῶν τὴν σύζυγον αὐτοῦ, τὴν διατάσσει νά ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Ἄργος μετὰ τοῦ Ὁρέστου.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΝ.

« Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαι-
 » τοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἂ δὲ ἡτοίμασας, τί νί ἔσται ; »

Διατί, ἄνθρωπε, κρύπτεις τὸ χρυσίον σου; εἰς τί αὐτὸ οὕτω κεκρυμμένον δύναται νά σὲ χρησιμεύσῃ; διατί, ἐνῶ ἔχεις χρήματα, στερεῖσαι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου; διατί

δὲν ζῇς ὡς ἄνθρωπος καὶ δὲν ἐξοδεύεις καὶ μέρος τοῦλάχιστον τῶν χρημάτων αὐτῶν εἰς ἀγαθοεργίας πράξεις; Τίς εἶναι ὁ σκοπὸς σου; νά σὲ ἐνομάζωσι πλούσιον; ἀλλ' ἡ λέξις πλούσιος, δὲν ἐννοεῖ μέγαν ἄνδρα, ἐξοχὸν νοῦν· ἐννοεῖ ἄνθρωπον φορτωμένον μὲ χρυσίον καὶ μὴ γνωρίζοντα πάντοτε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Ὄταν ἀποθάνῃς θά λάβῃς τί μετὰ σοῦ; θά μείνῃς γυμνὸς ὡς καὶ ἐγώ. Ὅχι, ἐγὼ δὲν θά εἶμαι γυμνός, θέλω ταφῇ ἐνδεδυμένος μὲ ἀρετάς. Τὴν ἐκφορὰν τοῦ σώματος μου θέλουσι συνοδεύσει πλῆθος ὀρφανῶν, εὐρόντων ἐν ἐμοὶ πατέρα, μητέρα, ἀδελφόν· πλῆθος δυστυχῶν εὐρόντων ἐν ἐμοὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν δυστυχημάτων αὐτῶν. θά συνοδεύσαι καὶ σὺ, ἀλλὰ θά συνοδεύσαι ὑπὸ ἀρών καὶ βλασφημιῶν· τὰ δὲ χρήματα, ἅτινα διὰ τοσούτων παλμῶν καὶ ἀδικιῶν καὶ τύψεων συνειδότης ἀπέκτησας, θέλουσιν ἐξοδευθῇ ἐν ἀσωτείᾳ ὑπὸ τῶν διεφθαρμένων κληρονόμων σου. Σκέφθητι ταῦτα πάντα, ὦ τάλα! μάθε ὅτι διὰ τὰ κακὰ ὑπάρχει τιμωρία, καὶ διὰ τὰ καλὰ ἀμοιβή· πράξον τὸ καλὸν ἵνα ἀνταμειφθῇς, ἐξώδευσον τὸ χρυσίον σου εἰς τὸ πράττειν τὸ καλόν, ἵδρυσον σχολεῖα, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα κτλ. ὥστε τὸ ἐνομά σου νά ζῇ διὰ παντὸς καὶ νά εὐλογῇται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· νά σὲ δεικνύωσι τόσα ὀρφανὰ τέκνα καὶ νά λέγωσιν, «ἰδοὺ ὁ πατήρ μας!» Τὸ ἐσπέρας, ὅταν ὑπάγῃς εἰς τὴν κλίνην σου καὶ ἀναπολέσῃς τὰ τῆς ἡμέρας, καὶ ἐρωτήσῃς ἑαυτὸν, ποῦ παρῆν, τί δ' ἔρξα, τί μοι δέον οὐκ ἔτελεσθῃ; νά μὴ σ' ἀπαντᾷ ἡ συνείδησις, πάντα παρέβης καὶ οὐδὲν καλὸν ἔπραξας, ἀλλ' ἐπρόσθεσας καὶ ἕτερον χρυσίον ἐπὶ τοῦ χρυσίου σου, ἥρπασας ἀπὸ τὸν πτωχὸν ἐν μέρος ἀκόμῃ τοῦ ἄρτου σου καὶ ἀπεμακρύνθης οὕτω ἐν βῆμα πλειότερον ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀνθρώπου, διότι ὁ φιλάργυρος καθ' ἐκάστην ἀπομακρύνεται ἐν βῆμα τοῦ ἀληθοῦς ἀνθρώπου καὶ πλησιάζει πρὸς τὰ κτήνη, πρὸς τοὺς σκύλληκας, πρὸς τὸ μηδέν.